

ACC. N:R. M. 7174 : 1-13 0

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne*
Härad: *Fåstas*
Socken: *Högseröd, N. Rönne*
Uppteckningsår: *1941.*
Upptecknat av: *Aug. L. Nordgren*
Adress: *Högseröd, Låberöd*
Berättat av: *Densamme*
Född år *1882* i *Hallaväde m.*

Gårdsstycken

s. 1-13

Blm. II:39.

(3 bl. skisser s. 11-13.)

(N. Rönne s. 8-9.)

exp. 1944

ACC. N:R.

M. 7174 : 1-13. 0

Landskap: Skåne

Upptecknat av: August Nordenskiöld

Härad: Frorsa

Adress: Högsröd Låboda

Socken: Högsröd

Berättat av: Densamme

Uppteckningsår: 1941

Född år 1882 i Långhult, Hallands län

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

Sig om Byggnadsrit
från äldre tid, i huvudsak från Högsröds
socken i Frorsa Härad, der några få kvar-
levor av de gammaldags gårdarna byggda i
en sammanhängande kyrkans ämnens
kvadrar, men som kanske i en våra framtida
kvarter är kanske endast som ett minne
blott, de bli ett färre och färre, är från år
för att slutligen helt försvinna.

Några enkla skisser inestuderat för att
öskidlingarna byggnadsättet

Svar
Å Åtn. II:
lista 39.

Svar å
Lista 39.

De frågor jag härmed vill besvara an-
gående olika Gårdstyper och dess byggnad.
Vill jag härmed beskriva de typer som
förekomma å de platser jag under årens
lopp bott, och tillvis varit bosatt, eller vistats.
Jag börjar denna gång med den socken
jag varit bosatt längst uti, nämligen
Högsröds socken i Frosta härad. När
jag år 1905 flyttade till Högsröds socken
fanns rätt mycket av den gamla kulturen
från 1800 talets början, och dess mitt, ännu
kvar, och satte sin gammaldags högtidiga
prägel på både byggnad och folk. Således
när jag färdades i byggnaden framträdde det
gamla i stark dager, för det första så
sammunerade man boken på de flesta hus
och gårdar, äppna skottskar, träbyggnader
gårdar där alla fyra vägarna var samman-

byggda, bland annat fäste jag mig vid en
gammal skvatta, svatta, skvätt kvarn som
ej rors ner för än 1918, den fanns vid ett brä
än och tillhörde ett hemman Thaurakulla
vars dåvarande ägare Hetta Pär Olsson,
vidare gick falket allmänt med träskor,
samt hem värda vallmanskläder som vintern
och den kalla årstiden, enklhet i att präg-
la de den tiden. Jag vill nu återgå, för
att redogöra för ett par gårdstyper så
kallade kringbyggda gårdar som ännu
är i det närmaste samma skick och ut-
seende, som de haft i öfver 100 år, den
gården jag först här vill beskriva äges
av Landbrukare Anders Jansson i Bränsvid 10
brukas av hans son Oscar Jansson. Gården ifråga
ligger utmed Bränsens södra sida, samt något
öfverlades från den egentliga Byen

Några meter från kanten av en ligger den
ursprungliga gamla Baningslängan upp-
förd av kullersten och andra direkt ur
jorden uppkjutna stenar, övriga två
uthuslängor är delvis, men har ursprung-
ligen varit uppförda av kullersten de också.
Hela gården är byggd i fyrkant, samman-
byggd med den stuvande Baningslängan
som ligger norr om den gamla Baningslängan.
Den gamla Baningslängan är dessutom
försedd med en gammaldags fönster-
glugg genom den tjocka stenmuren som
är innesatt ett par alnar tjock. Vidare finns
två stycken inkörsportar, derav den ena
tjänar helt som vagns port, den andra som
vagns och infartsport, hela gårdsplanen
är stensatt med kullersten, någon dyng höj
i gårdsplanen för kammer ej, men å utsidan

av stallängan finns å denna såväl som å alla
handgärder dyng högen förlagd.

C. a) För öfrigt ligger Gården ansides långt
från de öfriga Gårdarna i Byen. I gamla
tiden föredes Kreaturen ut och in över
gårdsplanen i (de anses) Trastalled.

C) Bäningshuset är av vanlig typ utan
fasader och utbyggen samt täckt med
halmtak liksom de öfriga längorna
utan stallängan som täcktes med stornit
inåt gårdsidan hösten 1940.

4. a) Olika Gårdstyper har ju före kommit
länge der två eller möjligt tre typer varit
mest framträdande, nämligen, Kringbyggd
gård der alla fyra längorna var samman-
byggda i en fyrkant, eller och der Bänings-
längan stod för sig själv och två uthuslän-
gor vända med gaveln mot Bäningslängans

Båda ändar sul ritu N:4 I gamla tiden var den kringbyggda gården rätt vanlig och den som mest förskam på grund av sina många färdelar, till exempel lugnet på gården om vintern vid storm, regn, snöfång) yrväder, när parken var stängd var banden bygg för kringstyckare fattare luffare, i äldre tid tjänstgjorde den kringbyggda gården i skogsbygden som ett slags fästning och skydd för snapphanar och så enligt vad de gamla berättade.

5. E. Någon bestämd dato då gården uppförts kan ej med säkerhet bestämmas men att den var redan i början av 1800 talet derom råder inget tvivel D. Samma gårdstyp bevaras och har bevarats länge för 1850 och användas än idag (B) och ligger på samma plats än idag

En annan gård i Högseröd av samma
typ. Kringbyggd och sammanhängande
i en fyrkant säges numera av Lantbrukare
August Pärsson Högseröd nr 1. samt täckt
med haln på bäningshus, och numera en-
dast två av de tre så kallade uthuslängorna
med en inkörsport genom östra längan
och in på gården, som är stensatt
med kullersten. Porten och in över
gårdsplannen är enda genomfartsväg för
kreatur som skall in eller ut ur stal-
let, 5. C. Gården är typisk för urgammal
byggvadsstil och kan med all säkerhet
hänföras till förra halvan eller i början
av 1800 talet. C. B. Gården ligger kvar
på sin gamla ursprungliga plats.

En av de mest typiska och vackraste
gårdar i Högseröd man kunnat se, och

som behållit sin gamla prägel ända till omkring 1935. då den i vackert korsvirke samt inmurad tegel och smakfull framtspets pryddt mittelparti var ett av de vackraste motiven för äldre byggnadsstil. jag erbjöd också Folkminnesarkivet vid det tillfället att ta fotografi av gården för deras räkning. Men till sist försvann ringen från Arkivets sida. Och så gick det erbjudandet förfallen, och Banius huset revs för att bli ersatt med ett ny modernt sådant. Gården eller stället har varit fyra hundra som som man byggts i en fyrkant, och äges ännu av samma ägare slaktbrukare Nils Olsson i Högsröd 10. Som ägt denna gård i snart 40 år. I stil och smakfullhet kunde den för några år sen jämföras med de äldre och

sevärda korsvirkeshusen i ystad, m. fl.
andra platser denna gårds ännu gör mycket
långt tillbaka i tiden säkerligen ännu på
1700 talet, alla husen var för några år sen
helt täckta med haln. Samt två inn-
kärsportar tvärs genom uthuslängorna.
Jag vill endast nämna ett par platser till.
i Högsröds socken der kringbyggda hem-
man eller ställe förskannits nämligen
ett i Haurakulla, som ägdes för omkr 1930
av Lantbr August Lindal i Haurakulla, vidare
finns ännu ett par helt kringbyggda ställe
i Lebbarpö By en gammal Data.
Samma Typ förskann även i Norra delen
av Frösta Härad nämligen i Norra Rörums
socken i sjödra Byn, vid skolskiftet
här jag från yngre år, det ena låg då vid
sjödra vägen skälet och ägdes då av en

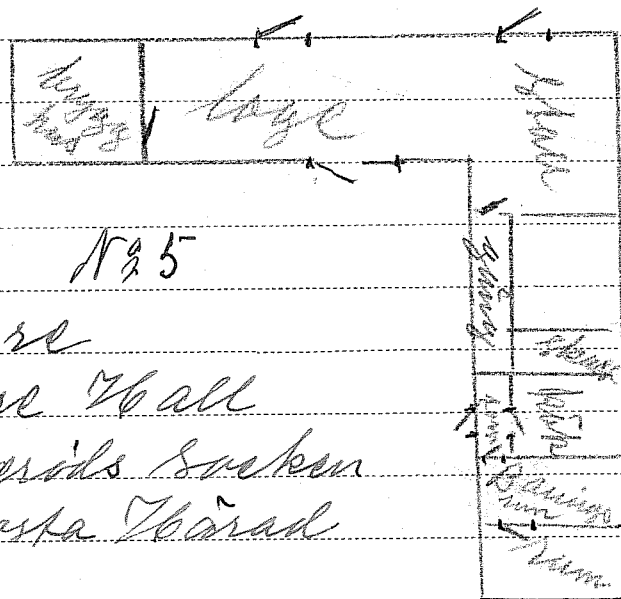
Lund brukare som hette Olof Lundberg
i torra Rörum. En särskild typ av
Byggnad förestod i samma Loken i en
By som kallades för Wägasked. (Väjaske)
Der var vid samma tid eller omkr 1200. alla
Byggnaderna från tre hemman var byggd
så kallad sammanhängande. Der först
och främst tre Banningshus var byggda
i en sammanhängande rad, den uthus
längorna byggda så att en fyrkantig
gård ändå bildades för var och en av
ägarne. Banningshusen var viktusnade
och syntes särskilt praktfullt när man
färdades vägen förbi desamma.
Den andra typen der Banningshuset ligger
för sig själv, samt en 10 à 15 alnar derifrån.
Två stycken uthuslängor med gavlarna
vända mot Banningshusets fasadriktning

Och dock utan för gavelpartiet förskammur
i stor utsträckning till varstans i Mellersta
och Norra Skåne, där växlande med den
kända typen en vinkelbyggd der bäningsrum
förskammur i ena ändan är vinkelbyggad
den kam loge eller kostall indel rummen, i
många fall förskammur genomgång, en dörr
mellan kök eller förskåpa direkt ut i loge
eller stall, sammanhängande så att de
inre kunde gå direkt från bänings
rummen och ut i stallet för att fodra
strea kurrar. Man använder tillämpas mera
praktiska byggnads metoder vid nybygg
och renovering så att Bäningshuset
är byggt för sig själv och uthusen
för sig, det garla för svinner mer
och mer, för att lämna plats för dykt.

enl

skiss m 5

Skiss är en så kallad vin kel byggnad

Agave
Phure Wall
Högströms Socken
Gröna Härad

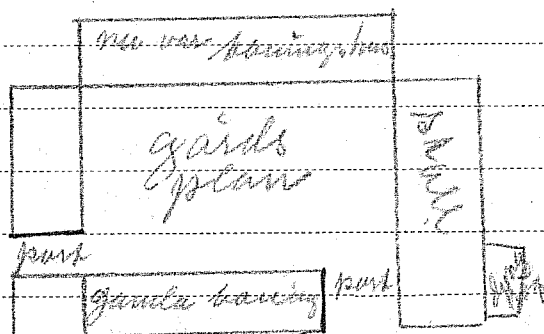
Där Bauings
rum kök
och förstuga
är förbundna
med stallet, och en
gång invändigt
går mellan förstuga
och stall

ACC. N.R. M. 7174:12.

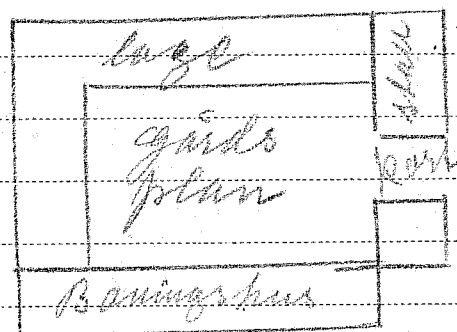
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skiss över två gårdsplaner

nr 1

nr 2

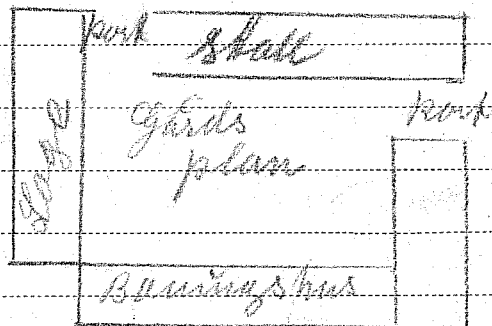
Luders Jänssons. och August Bässans

Gårdsplaner i Högervä Frösta Härad

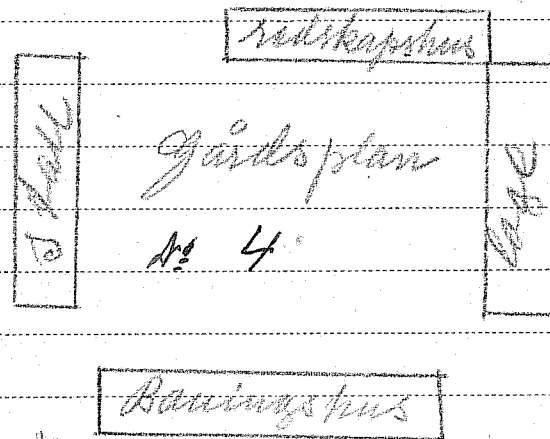
ACC. N.R. M. 7174:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Plan över
Nils Olofssons gård
järe 1935 N: 3

Gård i nyare stil
ägar Axel Skjöld

Handskrift

Skiss över gårdens planer från
Hägersunds socken i Frösta härad